

Tema 8. La primera etapa del franquisme (1939-1959)

1. La naturalesa de la dictadura franquista

característiques del franquisme

la legitimitat → primera etapa → la victòria en la Guerra Civil
→ segona etapa → el creixement econòmic

el totalitarisme → dictadura militar inspirada en el feixisme italià
→ basat en un nacionalisme agressiu, per la convicció que Espanya tenia un destí imperial
els mals provenen dels seus enemics: liberals, maçons, jueus, separatistes, socialistes, comunistes, anarquistes
→ supressió de les garanties individuals i col·lectives → l'Estat és la raó de ser dels individus
→ es nega qualsevol mena de pluralitat política
→ control estricte dels mitjans de comunicació (censura i propaganda)

el cabdillisme → Franco concentra tots els poders
és el Cap de l'Estat, el Cap del govern, Generalísimo de los ejércitos i Cap nacional de la FET-JONS
→ totes les decisions polítiques les pren Franco

la repressió dels desafectes → basada en la divisió permanent del país en vencedors i vençuts

Tema 8. La primera etapa del franquisme (1939-1959)

1. La naturalesa de la dictadura franquista

els suports de la dictadura

Franco no va permetre que cap dels grups que li donaven suport tingués més força que un altre
això li va evitar crear-se enemics dins de les famílies del règim

l'exèrcit

va ser el suport més decidit i fidel de la dictadura

participa activament en el poder → ministres, governadors civils, alts càrrecs burocràtics del règim

gestiona la repressió política mitjançant la jurisdicció militar i el poder dissuasiu (Guàrdia Civil i policia)

l'Església catòlica

va constituir el poder legitimador de la dictadura davant de l'opinió pública catòlica nacional i internacional

havia beneït el cop d'Estat (visió de la guerra civil com a croada)

era decisiva en la repressió ideològica i control social

tindrà una posició privilegiada en el règim

- rebrà finançament de l'Estat
- única religió acceptada i obligatòria
- control del sistema educatiu

no va ser un suport tan monolític com el militar, sobretot a partir del Concili Vaticà II (1962-1965)

Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista

va ser important en la primera etapa del règim, després quedarà integrat en el **Movimiento Nacional**

constitueix un cos burocràtic de l'Estat amb funcions de propaganda i d'organització en el sindicat vertical

havia de ser el poder organitzador social

Frente de Juventudes
Sección Femenina
Sindicato Español Universitario (SEU)
Central Nacional Sindicalista (CNS)

les actituds socials davant el franquisme

el suport social

elits econòmiques i socials (terratinents, financers, empresaris)
recuperen el poder perdut a la República

petits i mitjans propietaris agrícoles i la classe mitjana urbana de les zones rurals

la passivitat política

classes mitjanes

superades per la violència de la Guerra Civil
mantindran una actitud passiva i apolítica

el rebuig

classes populars

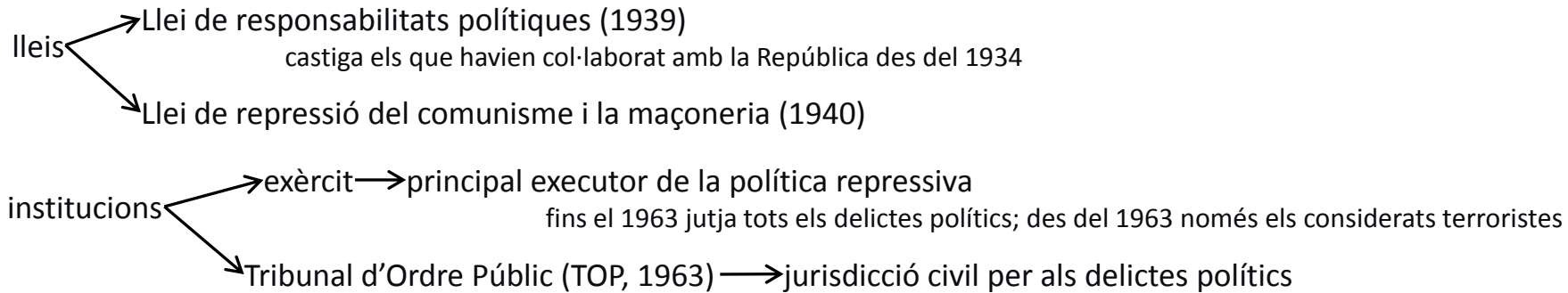
són les perdedores de la Guerra Civil
mantindran una passivitat hostil, a causa de la repressió, el control policial i la por

Tema 8. La primera etapa del franquisme (1939-1959)

2. La repressió institucionalitzada

la fi de la Guerra Civil no significa la fi de la violència per la voluntat de destruir el contrari i d'exemplaritat i de càstig

els instruments de la repressió

confiscació de béns

propietats de la majoria dels exiliats

els béns de tots els partits, sindicats, associacions republicanes

depuracions → expulsar del món laboral els republicans

depuració generalitzada de funcionaris

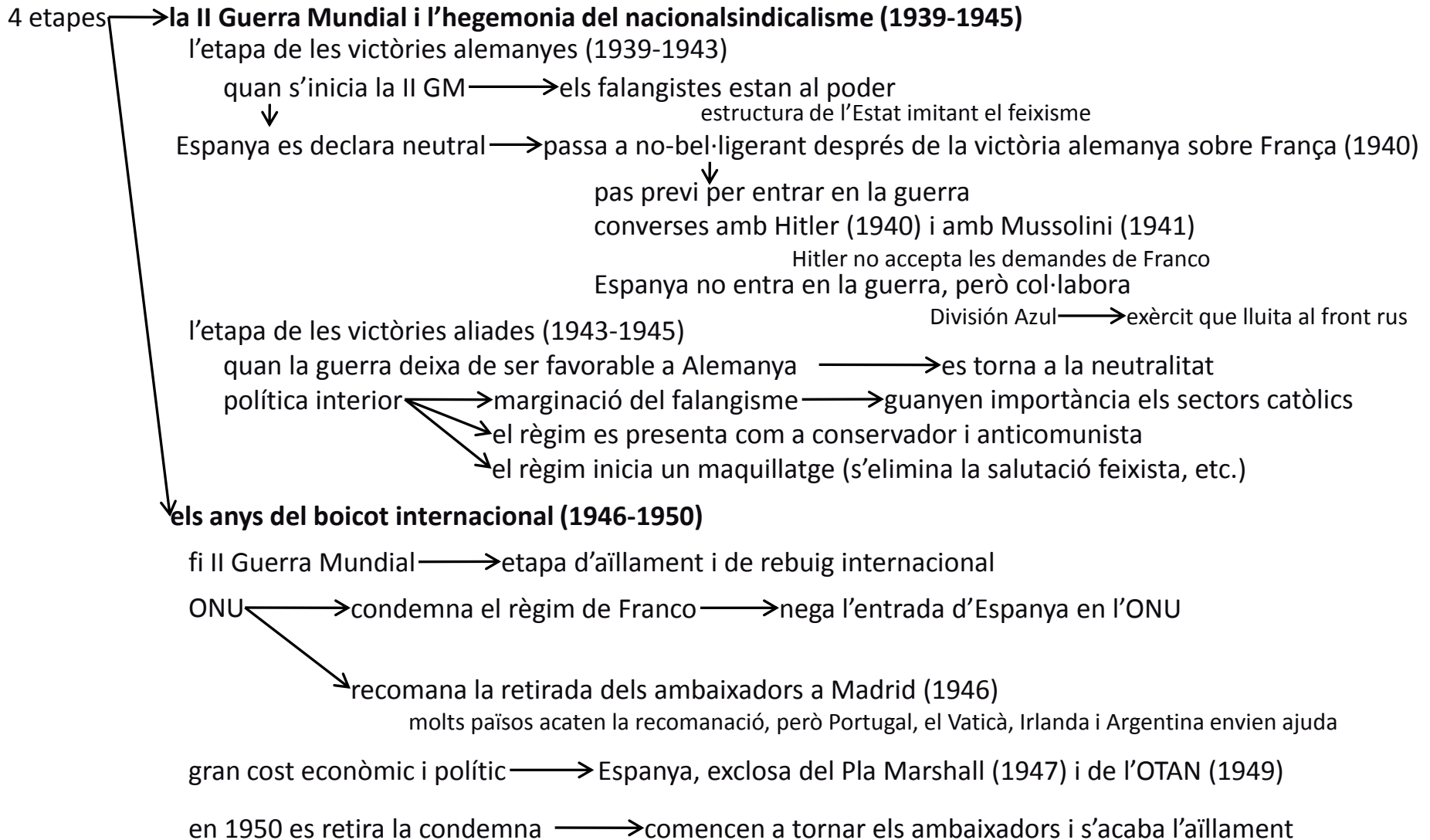
pressions al sector privat perquè fes el mateix

expulsió dels col·legis professionals d'exiliats i processats

Tema 8. La primera etapa del franquisme (1939-1959)

3. Relacions internacionals i evolució del règim

Franco té el propòsit de perpetuar-se en el poder i anirà adequant els governs a la realitat internacional

Tema 8. La primera etapa del franquisme (1939-1959)

3. Relacions internacionals i evolució del règim

4 etapes → **reconeixement internacional i predomini del nacionalcatolicisme (1950-1955)**

la situació internacional canvia amb la Guerra Freda

Estats Units necessita aliats per enfrontar-se a Rússia

pressiona perquè el règim sigui acceptat internacionalment → Espanya s'incorpora als organismes internacionals

1953 és l'any clau → se signen els acords que ajuden a regularitzar les relacions amb el bloc occidental

concordat amb la Santa Seu

propiciat pel nacionalcatolicisme

dóna amplis poders a l'Església

Franco té el dret de nomenar bisbes

acords amb Estats Units

Espanya cedeix bases militars

EUA dóna material bèl·lic i ajuda econòmica

Torrejón
Morón
Saragossa
Rota

els primers intents d'obertura (1955-1959)

la situació internacional del règim millora, però la situació econòmica no

creixement de la producció molt lent

↳ nivell de vida molt baix → símptomes de descontentament
carestia, fam

remei: l'error Girón

onada de protestes obreres
dissidència a la universitat

alguns sectors del règim demanen un canvi de política econòmica → liberalització de l'economia i obertura a l'exterior

aquest canvi de política econòmica comporta un canvi en el poder → els sectors catòlics donaran pas als tecnòcrates
economistes lligats a l'Opus Dei

Tema 8. La primera etapa del franquisme (1939-1959)

4. La institucionalització del nou règim

les lleis fonamentals i democràcia orgànica

franquisme → rebuig al sistema democràtic → el poder del govern es transmet a través dels governadors civils
s'inspira en l'Estat **corporativista** italià

organitza la participació popular a partir de 3 unitats bàsiques

↓
democràcia orgànica

família
municipi
sindicat

entre 1938 i 1966 → **Lleis Fonamentals de l'Estat**

lleis polítiques bàsiques que organitzen l'Estat

Fuero del Trabajo (1938) → regula la vida laboral i econòmica (jornada laboral, etc.)

es crea una organització del treball a partir dels sindicats verticals

Organización Sindical Española (OSE)

Llei d'Unitat Sindical, 1940 → l'Estat dicta les condicions laborals
no negociació col·lectiva (sí el 1958), no vaga
enllaços sindicals (1954)

Ley Constitutiva de las Cortes (1942) → òrgan consultiu i de col·laboració amb el cap d'Estat
→ el règim convocava a la participació del poble en la tasca de l'Estat
→ fins 1966 els seus membres (directa o indirectament) els designava Franco

Fuero de los Españoles (1945) → recull els drets i deures dels espanyols
→ proposa un sistema polític autoritari de caràcter confessional amb drets limitats

Ley del Referèndum Nacional (1945) → pretén mostrar que a Espanya està reconegut el sufragi universal
→ permet a Franco convocar plebiscits en les grans decisions polítiques

Ley de Sucesión (1947) → Espanya era un Estat catòlic, social i representatiu que es declarava regne
→ Franco, cap d'Estat vitalici amb dret a triar successor

Ley de Principios del Movimiento Nacional (1958)

tots els càrrecs passen a ser considerats membres nats del Movimiento
no va tenir incidència en la vida política de l'Estat

Tema 8. La primera etapa del franquisme (1939-1959)

5. La política econòmica: l'autarquia

la Guerra Civil comporta força destrucció i uns costos econòmics importants

↳ però no explica que l'estancament i la depressió econòmica duressin 20 anys

l'estancament s'explica per la política econòmica basada en **l'autarquia**

descens producció i consum → disminució nivell de vida
frenada de les tendències modernitzadores
ampliació de les diferències amb la resta d'Europa

les mesures autàrquiques

reglamentació del comerç exterior

importacions i exportacions controlades per l'Estat → pretén limitar els intercanvis

només importar productes imprescindibles

conseqüències → encariment dels productes d'importació
→ escassetat de béns de consum i de primeres matèries
→ restriccions subministrament elèctric → descens producció industrial

foment de la indústria d'interès estratègic

garantir la independència militar i política

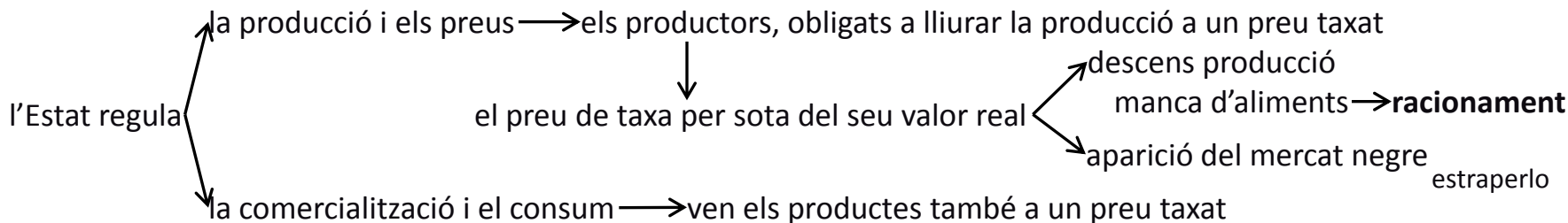
les indústries de béns de capital necessiten ajudes públiques → Δ despesa pública → Δ inflació

nacionalització de sectors considerats indispensables → RENFE (1941), CTNE (1945)

creació de l'**Institut Nacional d'Indústria** (INI), 1941 → aplega totes les empreses públiques

objectius → produir el màxim possible, independentment costos produir béns que el sector privat no feia
→ produir en el màxim de sectors, independentment de les condicions

intervencionisme en el sector agrari

6. L'oposició al règim

6.1. Espanya

un cop acabada la guerra, els fronts de lluita antifranquista van ser tres

l'activitat clandestina

impulsada pels partits i organitzacions d'esquerra, especialment el PCE (el PSUC a Catalunya)

creació de partits transversals (Alianza Nacional de Fuerzas Democráticas)

incrementa la pressió durant la fase d'aïllament, però minva en la dècada de 1950 amb la consolidació de la dictadura

els grups monàrquics

formats per la noblesa i l'alta burgesia

conspiren per restaurar la monarquia fins que la Guerra Freda consolida el règim

el maquis (guerrilla)

format → grups que subsistien en les muntanyes des de la Guerra Civil i no donaven per perduda la guerra

→ combatents a França contra els alemanys i que trasplanten la seva experiència a Espanya

la repressió militar i de la Guàrdia Civil va acabar amb el maquis

van ocupar la Val d'Aran

a la dècada de 1950 l'oposició experimenta tres canvis

la renúncia a la pràctica violenta

la transformació social i generacional de l'oposició

l'actuació opositora en les universitats i en les empreses, a través dels sindicats franquistes

arran de la mala situació econòmica, l'oposició organitzarà vagues de protesta

vagues a Catalunya (1945), el País Basc (1947) i vaga d'usuaris del tramvia a Barcelona (1951)

el govern reaccionarà endurint la repressió

Ley contra el Bandidaje y el Terrorisme (1958)

Ley de Orden Público (1959)

6. L'oposició al règim

6.2. Catalunya

a l'exterior → es va mantenir la Generalitat com a institució legítima del poble català
presidida per Lluís Companys (fins 1940), Josep Irla (1940-1954) i Josep Tarradellas (1954-1977)

→ tasca de normalització cultural i de difusió del català

a l'interior → els grups nacionalistes s'aglutinen en el Front Nacional de Catalunya (1939)

→ els grups d'esquerra crearan el Moviment Socialista de Catalunya (1945)

→ el grup més actiu en la lluita clandestina serà el PSUC

→ els anarquistes continuen amb la lluita violenta fins la mort dels dos guerrillers més populars
Quico Sabater (1960) i Ramon Vila (1963)

→ a la dècada de 1950 un grup de joves cristians, liderat per Jordi Pujol, crea el grup CC (Crist-Catalunya)

ni a Espanya ni a Catalunya es va aconseguir crear un moviment de masses antifranquista
però la resistència política i popular contra la dictadura va ser constant